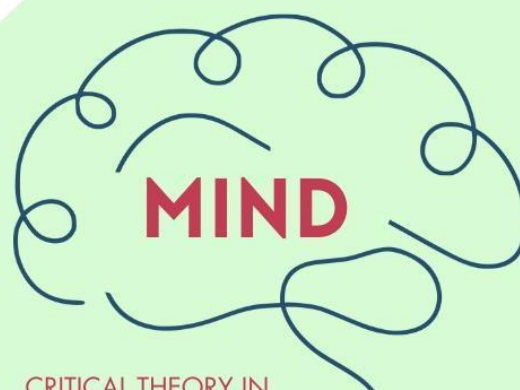

IO2. Raport executiv privind programele și documentele de educație a adulților

AUTORI

COORDONATORI: ARŪNAS BĖKŠTA,
VILIJA LUKOŠŪNIENĖ

ECHIPA DE CERCETARE: ARŪNAS
BĖKŠTA, VILIJA LUKOŠŪNIENĖ,
SARMITE PILATE, INGRĪDA
MURAŠKOVSKA, GEORGIANA PASCU,
DIANA DUMITRU, SANJA ČOP, IVANA
ROSANDIĆ

CRITICAL THEORY IN
ADULT EDUCATION PRACTICE:
EMPOWERMENT FOR CRITICAL ACTIONS

Finanțat de Uniunea Europeană. Opiniile și punctele de vedere exprimate aparțin însă numai autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat opiniile Uniunii Europene sau ale Agenției Naționale. Nici Uniunea Europeană, nici Agenția Națională nu pot fi considerate responsabile pentru acestea.

Acest rezultat intelectual (IO2) a fost conceput și dezvoltat în cadrul proiectului „MIND - Teoria critică în practica educației adulților: împuternicire pentru acțiuni critice”.

Mulțumim tuturor partenerilor pentru contribuțiile lor prețioase

Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija, LT

Centrul de Dezvoltare a Educației, LV

Asociația Letonă pentru Educația Adulților, LV

Asociația Egomundi, RO

Ustanova za obrazovanje odraslih Dante, HR

Autori:

ARŪNAS BĖKŠTA, VILIJ A LUKOŠŪNIENĖ (COORDONATORI)

SARMITE PILATE, INGRĪDA MURAŠKOVSKA, GEORGIANA PASCU, DIANA DUMITRU,
SANJA ČOP, IVANA ROSANDIĆ

Logo și layout concepute de DANTE

© Consorțiul proiectului Erasmus+ „MIND - Critical theory in adult education practice: empowerment for critical actions”

Această lucrare este sub licența Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License. Pentru a vizualiza o copie a acestei licențe, vizitați <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/> sau trimiteți o scrisoare la Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, SUA.

IO2. Raport executiv privind programele și documentele de educație a adulților

Introducere	4
I. Documente internaționale	4
1.1. Gândirea critică și dezinformarea	4
1.2. Gândire critică și cetățenie activă	4
1.3. Gândire critică, abilități și competențe	6
1.4. Cadrul de competențe de gândire critică extras din Recomandarea UE privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții	6
II. Acte legislative și documente de politică naționale	7
2.1. Legislația națională	7
2.2. Documente de politică	8
III. Programe și proiecte	10
3.1. Proiecte ale UE privind CT	10
3.2. Programe de instruire pe CT	12
3.3. Teme de proiecte și programe de formare în domeniul CT	13
Concluziile	15

Introducere

O analiză a documentelor de educație a adulților, a programelor și practicilor existente cu accent pe gândirea critică (în continuare CT) în fiecare țară oferă o imagine concentrată a situației și oferă o indicație a ceea ce trebuie să se concentreze atunci când se dezvoltă instrumente practice în acest context.

Raportul executiv privind programele și documentele de educație a adulților este format din 4 capitole: I. Documente internaționale, II. Legislația națională, III. Programe și proiecte de formare.

Analiza documentelor internaționale oferă o imagine de ansamblu a gândirii politice actuale la nivel politic european și global cu privire la problema gândirii critice și importanța dezvoltării sale în societate și asupra rolului educației adulților în acest sens.

Analiza legislației naționale oferă o imagine a modului în care politicienii de la nivel național reflectă problema gândirii critice și modul în care transformă ideile în acțiuni.

Analiza programelor și proiectelor oferă informații și idei concrete pentru proiectarea unui model universal de dezvoltare a CT în rândul adulților din educația non-formală.

I. Documente internaționale

1.1. Gândirea critică și dezinformarea

Documentele UE referitoare la CT o recunosc drept principal instrument de combatere a dezinformării, care este considerată o amenințare majoră pentru societate.

Codul de bune practici privind dezinformarea din 2022¹ subliniază că "expunerea cetățenilor la dezinformare la scară largă, inclusiv la informații înșelătoare sau de-a dreptul false, este o provocare majoră pentru Europa" și că "societățile noastre democratice deschise depind de dezbateri publice care permit cetățenilor bine informați să-și exprime voința prin procese politice libere și echitabile".

Pe de altă parte, drepturile fundamentale trebuie respectate pe deplin în toate acțiunile întreprinse pentru combaterea dezinformării, iar țările ar trebui să fie conștiente de dreptul fundamental la libertatea de exprimare, libertatea de informare și de viață privată, precum și de echilibrul delicat care trebuie găsit între protejarea drepturilor fundamentale și luarea de măsuri eficiente pentru a limita răspândirea și impactul conținutului ilegal.

1.2. Gândire critică și cetățenie activă

CONCLUZIILE CONSILIULUI din 30 mai 2016 privind dezvoltarea educației în domeniul mass-mediei și a educației în domeniul mass-mediei prin educație și formare² consideră că educația în domeniul mass-mediei este o competență-cheie în dezvoltarea educației în domeniul mass-mediei și pentru participarea activă la viața civică.

¹ Codul de bune practici privind dezinformarea din 2022. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2022-strengthened-code-practice-disinformation>.

² CONCLUZIILE CONSILIULUI din 30 mai 2016 privind dezvoltarea educației în domeniul mass-mediei și a gândirii critice prin educație și formare. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/05/30/eys-conclusions-developing-media-literacy/>

Educația media - adică toate capacitățile tehnice, cognitive, sociale, civice și creative care ne permit să accesăm și să avem o înțelegere critică și să interacționăm cu formele tradiționale și noi de media - este din ce în ce mai importantă. Este strâns legată de implicarea activă în viața democratică, de cetățenie și de capacitatea de a exercita o judecată critică și independentă, precum și de a reflecta asupra propriilor acțiuni și, prin urmare, poate spori reziliența tinerilor în fața mesajelor extremiste și a dezinformării.

Educația mediatică - legată de alfabetizare și de abilitățile de comunicare în general - implică și alte competențe-cheie, în special competențele sociale și civice care au o legătură clară cu gândirea critică, asigurându-se că oamenii pot aprecia diversitatea și pot respecta opiniile și valorile celorlalți, dar și conștientizarea și exprimarea culturală care sunt susținute de capacitatea de a relaționa propriul mod de exprimare a punctelor de vedere cu cele ale celorlalți; inclusiv cei cu medii culturale diferite.

În ceea ce privește educația adulților, documentul invită statele membre:

- *Să urmărească creșterea nivelurilor de competență digitală în rândul cursanților de toate vârstele, într-o perspectivă de învățare pe tot parcursul vieții, ca o condiție prealabilă importantă pentru consolidarea capacității lor de a participa activ la viața democratică a societăților noastre moderne, precum și pentru îmbunătățirea capacității lor de inserție profesională.*
- *Încurajarea mediilor de învățare sigure din punct de vedere social, atât online, cât și offline, în care problemele controversate pot fi discutate deschis și libertatea de exprimare păstrată, și împuternicirea personalului didactic să inițieze și să modereze astfel de discuții."*

Raportul global privind învățarea și educația adulților (GRALE) (GRALE 5, 2022). Institutul UNESCO de Învățare pe tot parcursul vieții³ se concentrează pe educația civică.

GRALE 5 consideră că educația civică poate fi văzută ca o extensie naturală a "educației civice"; și anume, cunoașterea și înțelegerea critică a drepturilor și responsabilităților civile, cultivarea virtuților civice, sociale, economice și politice, precum și capacitatea de a se angaja în dialog, negocieri și interacțiuni transformatoare.

Raportul recunoaște importanța rolului educației adulților în educația civică și invită la profesionalizarea educatorilor de adulți și la calitatea educației:

Profesionalizarea și formarea educatorilor este indisolubil legată de problema calității educației. <... > Rolul principal al educatorului este de a fi un ghid și facilitator, încurajând cursanții să se angajeze în cercetare critică și sprijinind dezvoltarea cunoștințelor, abilităților, valorilor și atitudinilor care promovează schimbări personale și sociale pozitive." Prin urmare, educatorii de adulți au un rol esențial în crearea unor medii de educație civică sigure, incluzive și eficiente, iar profesionalizarea lor ar trebui dezvoltată în consecință, în special în ceea ce privește implicarea grupurilor marginalizate și dezavantajate.

³ Raportul global privind învățarea și educația adulților (GRALE) (GRALE 5, 2022). Institutul UNESCO de Învățare pe tot parcursul vieții. <https://www.uil.unesco.org/en/adult-education/global-report-grale>

1.3. Gândire critică, abilități și competențe

Agenda europeană pentru competențe 2020⁴ în cadrul *Acțiunii 6: Competențe pentru a sprijini dubla tranziție* subliniază că "dincolo de competențele tehnice, piața muncii are nevoie din ce în ce mai mult de competențe transversale, cum ar fi lucrul împreună, gândirea critică și rezolvarea creativă a problemelor. <...>. În timp ce școlile au un rol de jucat, ele sunt adesea dezvoltate în afara învățării formale, la locul de muncă și pe tot parcursul vieții."

Recomandarea UE privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții (2018)⁵ atrage atenția asupra faptului că aceste competențe-cheie sunt dezvoltate pe tot parcursul vieții, prin învățare formală, non-formală și informală în diferite medii, inclusiv în comunități familiale, școlare, la locul de muncă, în cartier și în alte comunități.

Un punct important este că abilități precum CT, rezolvarea problemelor, munca în echipă, comunicare, creativitate, negociere, abilități analitice și interculturale sunt încorporate în competențele cheie.

Acestea sunt cele opt competențe cheie:

- Competența de alfabetizare
- Competență multilingvă
- Competență matematică și competență în știință, tehnologie și inginerie
- Competență digitală
- Competență personală, socială și de învățare pentru a învăța
- Competența cetățenească
- Competența antreprenorială
- Conștientizarea culturală și competența de exprimare

1.4. Cadrul de competențe de gândire critică extras din Recomandarea UE privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții

Fiecare dintre cele opt competențe conține sub-competențe pe CT. Punându-le împreună, putem compila cadrul general de competențe CT:

- *Capacitatea de a evalua și de a lucra cu informații. Persoanele ar trebui să adopte o abordare critică în ceea ce privește validitatea, fiabilitatea și impactul informațiilor și datelor puse la dispoziție prin mijloace digitale și să fie conștiente de principiile juridice și etice implicate în utilizarea tehnologiilor digitale.*

⁴ Agenda europeană pentru competențe 2020.

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=9723&furtherNews=yes#navItem-1>

⁵ Recomandarea UE privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții. Mai 2018. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/297a33c8-a1f3-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en>

- *Atitudine reflexivă și critică, dar curioasă, deschisă și orientată spre viitor față de evoluția tehnologiilor digitale.*
- *Înțelegerea critică a principalelor dezvoltări din istoria națională, europeană și mondială.*
- *Cunoașterea conceptelor și fenomenelor de bază legate de indivizi, grupuri, organizații de muncă, societate, economie și cultură.*
- *Abilități integrate de rezolvare a problemelor, precum și abilități de dezvoltare a argumentelor și participării constructive la activitățile comunitare, precum și la luarea deciziilor la toate nivelurile, de la nivel local și național până la nivel european și internațional.*
- *Abilitatea de a acționa asupra oportunităților și ideilor și de a le transforma creativ în valori pentru ceilalți.*
- *Inițiativa, perseverența și capacitatea de a lucra în colaborare pentru a planifica și gestiona proiecte cu valoare culturală, socială sau financiară.*

II. Acte legislative și documente de politică naționale

Ipoteza de lucru cu privire la apariția CT în orice legislație educațională a fost că ar putea fi menționată în secțiunile care descriu obiectivele și principiile educației. Cealaltă sursă de informații sunt documentele de politici strategice care ar putea descrie necesitatea dezvoltării CT și a societății civile.

Din păcate, instituțiile de autoguvernare de stat și locale nu văd importanța CT a cetățenilor ca instrument important pentru dezvoltarea societății civile. CT este esențială pentru analiza proceselor din societatea însăși: "Competența cetățenească este capacitatea de a acționa ca cetățeni responsabili și de a participa pe deplin la viața civică și socială, bazată pe înțelegerea conceptelor și structurilor sociale, economice, juridice și politice, precum și a evoluțiilor globale și a sustenabilității."⁶

2.1. Legislația națională

1. Legislația națională a Letoniei și Lituaniei privind educația sau educația adulților nu menționează CT și nici ca obiectiv al educației, nici ca principiu al educației.
2. În Croația, CT apare în Legea privind Cadrul croat al calificărilor⁷ care descrie nivelurile de rezultate ale învățării.
3. În România, deși CT este numită o competență esențială în diferite strategii naționale și a fost introdusă în legea învățământului preuniversitar, în legislația națională a educației adulților nu a fost menționată deloc. Legea învățământului preuniversitar menționează CT ca parte a curriculumului național⁸.

⁶ Recomandarea UE privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții, în mai 2018.
<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/297a33c8-a1f3-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en>

⁷ Legea privind Cadrul croat al calificărilor: <https://www.zakon.hr/z/566/Zakon-o-Hrvatskom-kvalifikacijskom-okviru>

⁸ Dreptul învățământului preuniversitar
https://edu.ro/sites/default/files/fi%C8%99iere/Minister/2023/Legi_educatie_Romania_educata/legi_monitor/Legea_invatamantului_preuniversitar_nr_198.pdf

2.2. Documente de politică

Croația.

Documentele de politică privind educația adulților nu menționează CT.

Letonia

1. În documentele de planificare a politicilor, CT apare doar în ultima perioadă (2021-2027). Anterior, a apărut doar în liniile directoare ale politicii culturale și ale politicii media.
2. Deși în Ghidul pentru dezvoltarea educației 2021-2027 CT a fost adus în discuție ca o abilitate esențială pentru toată lumea, contextul arată că este legat de conținutul educațional creat de Școala 2030 pentru elevi. În orice caz, dezvoltarea CT pentru adulți nu apare în sarcinile direcției acțiunilor. În ceea ce privește educația adulților, sunt menționate 2 sarcini generale: Oferta calitativă și accesibilă de educație a adulților și Dezvoltarea unui sistem durabil de educație a adulților.
3. În documentele din perioada anterioară, relevanța CT este subliniată în contextul orientării valorice a societății și al creativității personale. În documentele din perioada recentă domină înțelegerea CT ca instrument de consolidare a securității împotriva știrilor false și a propagandei.
4. În ceea ce privește politica sectorială, CT este subliniată în documentele de politică culturală, liniile directoare pentru transformarea digitală și liniile directoare pentru dezvoltarea copiilor, tinerilor și familiei. Deși cererea de educație a adulților, care este capabilă să răspundă nevoilor pieței muncii, a crescut recent, CT ca abilitate necesară pentru un angajat calificat și competitiv nu este menționată în documentele de ocupare a forței de muncă și dezvoltare economică.
5. În ceea ce privește profesiile, nevoia de CT este subliniată pentru specialiștii media, cercetătorii culturali și agenții digitali.

Lituania

1. Principalul document de politică aprobat în decembrie 2023 este Foaia de parcurs pentru Strategia de progres a statului "Lituania 2050".⁹ Se spune că "Educația cuprinzătoare, înțeleasă nu numai drept cunoștințe academice, ci și ca gândire critică, creativitate, cooperare și alte abilități socio-emoționale necesare pentru viitor, devine astfel deosebit de importantă, precum și reziliența și capacitatea de a avea grijă de sine și de ceilalți aflați în nevoie". Documentul nu specifică nicio grupă de vârstă, dar din context se poate înțelege că se concentrează pe educația formală: "Un sistem educațional integrat și deschis servește individului: oferă persoanei libere cunoștințele academice necesare, abilități culturale, civice și sociale, competențe emoționale și politice, competențe financiare, media, de sănătate și de mediu, dezvoltă o educație independentă, personalitate individuală responsabilă și cooperantă".
2. În mod surprinzător, CT nu este menționat în Acordul privind politica educațională lituaniană (2021-2030).¹⁰
3. Mai clar, CT este discutat în Strategia de politică culturală lituaniană, aprobată de Guvernul Republicii Lituania în 2019¹¹. Al treilea obiectiv este "Formarea gândirii critice și a cetățeniei unei societăți care își creează propria identitate", care ar trebui să fie implementat prin două sarcini:

⁹ Foaie de parcurs pentru strategia de progres de stat "Lituania 2050".

https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35435&p_t=287183

¹⁰ Acordul privind politica educațională lituaniană (2021-2030). [OdR2qpvvHyo.pdf \(lrv.lt\)](#)

¹¹ Strategia de politică culturală lituaniană <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/4bafb6019d4d11e9aab6d8dd69c6da66?ifwid=57lm4zwfo>

- a. 3.1. sarcină: Consolidarea activității și cunoștințelor civice și rezistența populației și a instituțiilor la amenințările informaționale.
 - b. 3.2. sarcină: Consolidarea gândirii critice a societății prin evaluarea profesională a fenomenelor culturale.
4. Programul celui de-al optsprezecelea guvern al Republicii Lituania (2020)¹² consideră CT ca un instrument important pentru protejarea împotriva amenințărilor informaționale și pentru consolidarea securității naționale.
5. Prin urmare, se poate observa că CT este văzută de politicieni mai ales ca un instrument important pentru întărirea rezistenței populației la amenințările informaționale externe.
6. Autorii documentelor politice și politice consideră CT importantă pentru tânăra generație și uita populația adultă, care este cea mai mare parte a cetățenilor și a alegătorilor. Pentru ei, singurul lucru important pe care politicienii îl consideră este amenințarea dezinformării externe.

România

1. Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030¹³ consideră CT ca parte a Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă, garantând o educație de calitate și promovând oportunități de învățare pe tot parcursul vieții pentru toată lumea: *Educația trebuie tratată ca un proces care pregătește tinerele generații pentru provocările viitorului și se desfășoară peste tot de-a lungul vieții, încurajând inovația, meritocrația, gândirea critică constructivă, curiozitatea, conduita și emanciparea.*
2. Strategia națională pentru formarea adulților ¹⁴(2023-2027) descrie CT ca direcție specifică de acțiune pentru dezvoltarea competențelor transversale: *Pe lângă competențele tehnice, piața muncii are nevoie de din ce în ce mai multe competențe transversale, cum ar fi cooperarea, gândirea critică și rezolvarea creativă a problemelor, iar validarea și recunoașterea acestora prin utilizarea microcertificărilor pot facilita mobilitatea adulților și învățarea continuă.*
3. Proiectul de strategie națională pentru educația continuă a adulților 2024-2030¹⁵ (care în prezent este deschisă pentru discuții publice) consideră CT ca parte a sistemului de valori ale educației adulților: *b. Libertatea și autonomia personală: strategia subliniază importanța libertății individuale și a autonomiei personale, inclusiv identitatea și apartenența la comunitate, siguranța, moralitatea și relația cu autoritățile și furnizorii de servicii. Aceste valori sprijină accesul la un loc de muncă decent, siguranța capacității de inserție profesională pe termen lung, gândirea critică și*

¹² Programul celui de-al optsprezecelea guvern al Republicii Lituania. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalact/lt/tad/973c87403bc311eb8c97e01ffe050e1c>

¹³ Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030 <https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategia-nationala-pentru-dezvoltarea-durabila-a-Rom%C3%A2niei-2030.pdf>

¹⁴ Strategia națională de formare a adulților 2023-2027 https://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/MMSS/Transparenta_decizionala/20230907_hq-snfa-23_27-anexa1-strategie.pdf

¹⁵ Proiectul de strategie națională pentru educația continuă a adulților 2024-2030 https://www.edu.ro/sites/default/files/Proiect_SNECA_24_30.pdf

participarea activă la dialogul socioeconomic facilitat de noile tehnologii, reflectând angajamentul strategiei de a îmbunătăți abilitățile cognitive și digitale.

4. Planul național de implementare a educației inițiale și a dezvoltării profesionale continue¹⁶ consideră CT ca una dintre măsurile de creștere a atractivității învățământului profesional și tehnic: *În dezvoltarea programelor atractive de formare profesională inițială pentru studenți, este esențial să se sprijine dezvoltarea competențelor transversale necesare pentru o carieră de succes, pentru facilitarea tranzițiilor în carieră și pentru dezvoltarea personală. Competențele și antreprenoriatul, abilitățile digitale, gândirea critică și abilitățile de management al carierei devin esențiale în mediul socioeconomic dinamic și competitiv de astăzi.*
5. Strategia de digitalizare a educației în România - 2021-2027¹⁷ consideră CT ca parte a competenței digitale. *Competența digitală implică utilizarea încrezătoare, critică și responsabilă a tehnologiilor digitale în contexte de învățare, muncă și participare la activități sociale. Aceasta include alfabetizarea digitală, comunicarea și colaborarea, educația media, crearea de conținut digital (inclusiv programare), siguranța (inclusiv bunăstarea/confortul în mediul online și abilitățile de securitate cibernetică), respectul pentru proprietatea intelectuală, rezolvarea problemelor și gândirea critică.*
6. Strategia națională de educație financiară 2023-2030¹⁸ acordă o atenție deosebită formei de învățare a proiectelor care permite participarea să fie învățată prin implicare și nu doar prin discutarea participării; este facilitată, precum și dezvoltarea abilităților necesare secolului 21: creativitate, gândire critică, abilități de comunicare și colaborare, adaptabilitate și responsabilitate.

III. Programe și proiecte

3.1. Proiecte ale UE privind CT

1. **furnizorii de proiecte ale UE.** Proiectele UE privind CT sunt implementate de consorții ale diferitelor instituții și organizații: centre de educație a adulților, licee, ONG-uri, companii private și sectorul educațional public. Sursa de informații este platforma <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects>. Au fost găsite 14 proiecte (2017-2023) dedicate temei CT. Toate proiectele sunt finanțate prin programul "Erasmus+".

Ideea principală a proiectelor este dezvoltarea competențelor CT ale tinerilor, adulților și seniorilor. Ea subliniază CT ca instrument de consolidare a conștientizării adulților cu privire la procesele sociale și politice și de a-i face conștienți de drepturile lor ca cetățeni. În majoritatea proiectelor, CT este un obiect de învățare. Mai multe proiecte utilizează CT ca instrument de îmbunătățire a competențelor în alte domenii, de exemplu învățarea limbilor străine, competențele digitale, pentru procesele decizionale politice.

¹⁶ Planul național de implementare a educației inițiale și a dezvoltării profesionale continue https://www.edu.ro/sites/default/files/fi%C8%99iere/Cooperare-Internationale/2023/Romania_PNI-VET_RO.pdf

¹⁷ Strategia pentru digitalizarea educației în România - 2021-2027 <https://www.edu.ro/sites/default/files/SMART.Edu%20-%20document%20consultare.pdf>

¹⁸ Strategia națională de educație financiară 2023-2030 https://www.edu.ro/sites/default/files/SNEF_proiect_2023.pdf

2. **Obiectivele proiectelor UE.** Proiectele se caracterizează printr-o mare varietate de obiective. Condiționat, acestea pot fi împărțite în generale și specifice.

2.1 Obiective generale

- consolidarea capacității de a funcționa într-o lume în secolul 21 și îndeplinirea cerințelor companiei privind competențele individuale ale indivizilor pentru care înțelegerea a ceea ce se întâmplă;
- să obțină acces la cunoștințe fundamentale privind mecanismele și consecințele răspândirii informațiilor false în Europa;
- creșterea gradului de conștientizare și a cunoștințelor de bază despre "știrile false", dezinformarea despre instrumentele de detectare a acestora;
- să introducă învățarea bazată pe jocuri și învățarea bazată pe chestionare ca metodologii pentru dezvoltarea competențelor și abilităților.

2.2 Obiective specifice

2.2.1 Pentru educatorii de adulți:

- să ofere facilitatorilor adulți un nou instrument pentru a instrui, predă și împuternici comunitățile;
- să dezvolte un curs de formare și materiale de formare pentru profesori și alți educatori cu scopul de a le îmbunătăți capacitatea de a oferi programe de educație media de înaltă calitate unui public divers de părinți și bunici;
- extinderea și dezvoltarea abilităților și competențelor de educație media ale educatoarelor de adulți în predarea eficientă a acestor abilități (în special a celor care lucrează cu cursanți defavorizați).

2.2.2 Pentru adulți:

- să pregătească 55+ persoane pentru procesul de îmbătrânire (alfabetizare funcțională);
- să elaboreze metodologii și materiale pe care părinții și bunicii să le folosească cu copiii și nepoții lor acasă;
- să dezvolte parcursuri de învățare adaptate, în care cursanții vor învăța cum să se implice, să-și consolideze gradul de conștientizare cu privire la procesele sociale și politice și să-și facă conștienți de drepturile lor ca cetățeni;
- pentru a permite cursanților adulți să recunoască, să identifice, să acționeze și să gestioneze împotriva riscurilor informațiilor online;
- îmbunătățirea și extinderea oportunităților de învățare de calitate pentru adulții cu mai puține calificări care vor beneficia de competențe transversale la accesarea pieței muncii;
- creșterea competențelor de educație media ale cursanților adulți (în special dezavantajați).

2.2.3 Pentru crearea instrumentelor:

- să dezvolte o platformă online interactivă care sprijină învățarea abilităților de creativitate și CT și care indică un itinerariu general pentru îmbunătățirea competențelor transversale;

- să creeze o platformă de e-learning CT bazată pe rezultatele sondajului realizat în țările europene și, prin urmare, un instrument eficient pentru dezvoltarea competențelor CT.

3. **Model metodologic/curriculum.** Modelul metodologic a fost găsit într-un singur proiect¹⁹. Curriculumul a fost găsit în patru proiecte²⁰. Celelalte opt proiecte nu oferă nici un model metodologic, nici un curriculum.

4. **Metode.** În proiecte sunt utilizate diverse metode. Seturile de metode sunt prezentate ca unul dintre rezultatele proiectului (în mare parte sub formă de manual). Metodele aplicate în proiecte: discuții, lucru în grup, reflecții, spărgător de gheață, chestionare, alte activități digitale. Manualele descriu atât metode, cât și sarcini specifice.

5. **Durata.** Durata programelor de formare create în proiecte variază: de la 6 până la 20 de ore.

6. **Formular de instruire.** Formele de formare în cadrul proiectelor sunt învățarea față în față, învățarea mixtă, instrumentele digitale, platformele de gamificare și învățarea bazată pe chestionare.

7. **Beneficiar (grup țintă).** În multe cazuri, beneficiarul nu este specificat: vârsta, sexul, ocupația, statutul profesional nu sunt clare. Din informațiile disponibile putem concluziona că în majoritatea proiectelor primul grup țintă sunt profesorii, formatorii, asistenții sociali, consultanții. Grupul țintă final este format din adulți, adulți tineri (în unele cazuri cu dificultăți, dezavantajați), vârstnici și/sau comunitate.

3.2. Programe de instruire pe CT

Exemple de programe de formare oferite de parteneri pot fi găsite în documentul "IO2-Anexe. Programe de formare legate de gândirea critică". Aici oferim o imagine de ansamblu.

1. **Furnizori de programe de formare.** Programele de CT sunt oferite de companii private de consultanță, sectorul public (în principal educație) și ONG-uri. Sursa de informații este publicitatea programelor pe Internet. Acestea sunt structurate diferit, adesea foarte scurte și, cu puține excepții, nu descriu metodologia. Există trei tipuri de programe: în primul rând, unde CT este subiectul de instruire, în al doilea rând, unde CT face parte dintr-un subiect mai mare și al treilea, unde CT este fundalul metodologiei subiectului.
2. **Obiectivele programului de formare.** Programele de formare oferite de companiile private sunt destinate dezvoltării personale, programele oferite de organizațiile din sectorul public – pentru dezvoltare și organizare personală, și de ONG-uri – pentru dezvoltare personală, organizare și comunitate. CT este predat în general sau în legătură cu argumentarea, știrile false, educația media, amenințările de război, problemele de sănătate, inteligența artificială și siguranța pe internet și conservarea naturii.

¹⁹ APPRICOT, <https://apricot4parents.org/parents-and-grandparents-en/>

²⁰ Boomerang, <https://www.boomerang-project.org/mooc-boomerang?lang=en>

CONCRIT, https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/22fbfb83-e576-40bb-8864-78c0f200d621/CONCRIT_Handbook.pdf

Gândirea critică, https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/31f5b356-9d28-4b5e-8160-ad8f9d5b153b/CAT_guidelines_for_educators_EN.pdf

Fără fapte alternative, https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/14bd76a7-a63c-423a-b353-5fe8aed17548/No_Alternative_Facts_Training_Programme_for_Adult_Educators.pdf

3. **Metode.** În cele mai multe cazuri, metodele de antrenament nu sunt specificate sau descrise într-un mod foarte general.
4. **Durata.** Durata programelor variază de la 4 ore la 40 de ore. În cazul proiectelor, ar putea fi de până la 200 de ore, deoarece CT este încorporat în toate părțile proiectului ca fundal filosofic.
5. **Formular de instruire.** Forma de formare poate fi învățare în clasă, la distanță și mixtă. Învățarea experiențială în situații din viața reală este în mare parte implementată direct cu grupul țintă. În unele cazuri, de exemplu, organizarea discuțiilor, ar putea fi organizată și online.
6. **Beneficiar (grup țintă).** În multe cazuri, beneficiarul nu este specificat: vârsta, sexul, ocupația, statutul profesional nu sunt clare. Din informațiile disponibile putem concluziona că grupurile țintă majore sunt cadrele didactice în cazul cursurilor de calificare pentru dezvoltarea gândirii critice a elevilor și a persoanelor în vârstă, care participă în cea mai mare parte la programele de formare în domeniul mediei și informaționale.

3.3. Teme de proiecte și programe de formare în domeniul CT

Aici oferim lista subiectelor legate de CT găsite în proiecte și programe de formare. Subiectele sunt aranjate în cadrul de competențe stabilit în capitolul 1.4.:

Capacitatea de a evalua și de a lucra cu informații. Persoanele ar trebui să adopte o abordare critică în ceea ce privește validitatea, fiabilitatea și impactul informațiilor și datelor puse la dispoziție prin mijloace digitale și să fie conștiente de principiile juridice și etice implicate în utilizarea tehnologiilor digitale.

- Înțelegerea războiului informațional.
- Informații false: tipologie, înțelegerea mecanismelor, impactului și amplitudinii răspândirii informațiilor false. De ce credem în informații false? Cum ne induce creierul în eroare.
- Știri false și dezinformare. Conceptualizarea dezinformării. Cum să combatem dezinformarea: instrumente și metodologii. Sfaturi pentru identificarea știrilor false. Fotografii false de identificat.
- Curs de calculator – Verificați faptele.
- Siguranță și confidențialitate. Practică sigură și responsabilă. Cum să navighezi pe internet în siguranță.
- Experimentați mai puțină anxietate fiind capabili să evaluați și să preziceți evenimentele mai obiectiv.
- Cum să selectezi și să evaluezi critic informațiile prezentate pe Internet.
- Care sunt regulile de bază pentru o utilizare mai sigură a internetului ?

Atitudine reflexivă și critică, dar curioasă, deschisă și orientată spre viitor față de evoluția tehnologiilor digitale.

- Distanțarea socială. Avantajele și pericolele spațiilor sociale virtuale (internet, rețele sociale, jocuri).
- Beneficiile utilizării rețelelor sociale pentru seniori.
- Cum să selectezi și să evaluezi critic informațiile prezentate pe Internet.

- Dezvoltarea competențelor digitale și utilizarea instrumentelor digitale.
- Pericole digitale. Identitate digitală. Securitate cibernetică, hărțuire cibernetică. Phishing.
- Educație media și informațională. Înțelegere comună a educației media în contextul UE.

Înțelegerea critică a principalelor dezvoltări din istoria națională, europeană și mondială.

- Nu am găsit niciun subiect pe această temă în programe.

Cunoașterea conceptelor și fenomenelor de bază legate de indivizi, grupuri, organizații de muncă, societate, economie și cultură.

- CT este gândire socială. CT ca libertate și responsabilitate. Conștiința critică și reflexivitatea critică. Dileme morale în lumea contemporană.
- Problema percepției și interpretării realității sociale. Viața de zi cu zi și mitologia lumii sociale. Creativitatea ca înțelegere și interpretare a lumii sociale.
- Teoria conspirației. Cum să identifici teoria conspirației. Să nu fii cufundat în minciuni sau teorii ale conspirației.
- Radicalismul și extremismul online.
- Înțelegerea și relațiile interculturale.
- Conceptul de grupuri sociale. Putere, privilegii și opresiune.
- Imparțialitate și discriminare. Echitate și egalitate de șanse. Managementul prejudecăților și stereotipurilor.
- Mediul socio-economic ca factor important care influențează gândirea critică.
- CT - motorul activismului politic?

Abilități integrate de rezolvare a problemelor, precum și abilități de dezvoltare a argumentelor și participării constructive la activitățile comunitare, precum și la luarea deciziilor la toate nivelurile, de la nivel local și național până la nivel european și internațional.

- Conceptul de CT. Dezvoltarea CT: teorie și practică, premise și ipoteze. Procesul CT, strategii și tehnici. Ce factori influențează CT? Metode de CT Niveluri de abilități CT. Evaluarea abilităților de gândire. Cine este un gânditor critic?
- Bariere în calea CT și erori comune de gândire. Ce factori fac dificilă luarea deciziilor eficiente?
- CT pentru îmbunătățirea și consolidarea activităților organizației.
- CT vs rezolvarea problemelor. Transformarea procesului de luare a deciziilor, prin instrumente din coaching și neuroștiințe.
- Conștientizarea și gestionarea prejudecăților cognitive.
- Să fie capabil să ia decizii și ajustări în timp util și mai informate în diferite domenii ale vieții
- Cum să iei decizii mai eficiente. Când trebuie **aplicată** CT?

- Procesul de luare a deciziilor: două sisteme de gândire care influențează deciziile. Gândire rapidă și lentă (D. Kahneman). Decizii bazate pe intuiție și gândire automată și impactul acestora asupra rezultatelor
- Importanța înțelegerii situației și a contextului pentru luarea deciziilor
- Influența atitudinilor și ipotezelor asupra calității deciziilor luate. "Capcana" presupunerilor. Cât de des tratăm presupunerile ca fapte?
- Cum să nu te lași păcălit.

Abilitatea de a acționa asupra oportunităților și ideilor și de a le transforma creativ în valori pentru ceilalți.

- Identificarea alfabetizării media specifice și a nevoilor de povestire digitală în diferite medii. Povestirea digitală în educația civică.
- 6 întrebări de gândire critică pentru orice situație.
- Elementele esențiale ale comunicării.
- Dezvoltarea CT prin colaborare (eu și ceilalți; eu și grupul; noi suntem grupul).
- Antreprenoriat și abilități CT în învățarea limbii engleze.
- Platformă de gamificare și învățare bazată pe chestionare.

Inițiativa, perseverența și capacitatea de a lucra în colaborare pentru a planifica și gestiona proiecte cu valoare culturală, socială sau financiară.

- CT pentru îmbunătățirea și consolidarea activităților organizației.
- Activități practice în aplicarea schemei de educație CT, strategii și metode în organizație. Analiza și discuția experienței.
- Dezvoltarea CT prin colaborare (eu și ceilalți; eu și grupul; noi suntem grupul).
- Susținere. Organizarea și realizarea unei campanii de susținere.

Concluziile

1. CT este o competență cheie în dezvoltarea educației media și pentru participarea activă la viața civică.
2. Instituțiile de autoguvernare de stat și locale nu văd importanța CT a cetățenilor ca instrument esențial pentru dezvoltarea societății civile.
3. Abilități precum CT, rezolvarea problemelor, munca în echipă, comunicarea, creativitatea, negocierea, abilitățile analitice și interculturale sunt încorporate în competențele cheie. Ele sunt adesea dezvoltate în afara învățării formale, la locul de muncă și pe tot parcursul vieții.
4. Analiza proiectelor și programelor de formare a arătat că există o mare varietate de subiecte diferite care ar putea fi aranjate în cadrul general de competențe CT:
 - Capacitatea de a evalua și de a lucra cu informații.
 - Atitudine reflexivă și critică față de evoluția tehnologiilor digitale.

- Înțelegerea critică a principalelor dezvoltări din istoria națională, europeană și mondială.
 - Cunoașterea conceptelor și fenomenelor de bază legate de indivizi, grupuri, organizații de muncă, societate, economie și cultură.
 - Abilități integrate de rezolvare a problemelor și de luare a deciziilor.
 - Abilitatea de a acționa asupra oportunităților și ideilor și de a le transforma creativ în valori pentru ceilalți.
 - Inițiativa, perseverența și capacitatea de a lucra în colaborare pentru a planifica și gestiona proiecte cu valoare culturală, socială sau financiară.
5. În țările partenere, există programe și proiecte care vizează dezvoltarea abilităților CT, dar acestea sunt episodice, inconsistente și pe termen scurt.
6. Grupurile țintă majore ale programelor și proiectelor de CT sunt profesorii în cazul cursurilor de calificare pentru dezvoltarea gândirii critice a elevilor și a seniorilor.

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project number: 2023-1-LT01-KA220-ADU-000153426